

מובא במשנה שבע תקנות שנתקנו מפני דרכי שלום. התקנה הראשונה עוסקת בקדימות הכהן בקריאת התורה, והתקנה השביעית עוסקת בענין גוי שמלקט מתנות עניים (דרכי שלום מהכהן עד הגוי). וכך פותחת המשנה (שם נט):

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום.

תקנו חכמים מפני דרכי שלום שכהן יקרא בתורה ראשון, לוי שני ולאחר מכן ישראל. הגמרא מבררת מניין נלמד הדין הנ"ל? ולכאורה שאלה זו תמוהה, שהרי אמרנו מפני דרכי שלום כהן בראש! וכך שואלים החתם סופר (נט):

מנא הני מילי, עיין ריש מס' מגילה מתמה שם מנ"ל כדבעי למימר לקמן וע"ש פירש"י וא"כ הכא צ"ע וכבר הרגיש מהר"מ שי"ף וכתב דפשיטא למקשן דהוה יסוד דאורייתא דאי משום אינצויי מאי חזית לסדר כהן לוי ישראל אימא איפכא?

האחרונים (רש"ש, מהר"ם שי"ף ועוד) הרגישו ששאלה זו ק"ק, שהרי זוהי תקנת חכמים משום דיהיו דרכי שלום ולא מריבה. אך כמובן שחכמים מתקנים תקנות עפ"י מה שכבר טמון בתורה, ולכן השאלה מדוע הסדר הוא כך, כהן לוי וישראל? ע"כ צריך את הפסוקים הללו, וכך לשון הגמרא (נט):

מנא הני מילי?

- אמר רב מתנה, דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי, אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי כינהו? אלא כהן ברישא והדר לוי.
- רבי יצחק נפחא אמר, מהכא: ונגשו הכהנים בני לוי, אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי כינהו? אלא כהן ברישא והדר לוי.
- רב אשי אמר, מהכא: בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים.
- ר' חייא בר אבא אמר, מהכא: וקדשתו - לכל דבר שבקדושה. תנא דבי רבי ישמעאל: וקדשתו - לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

חכמים למדו שיש להקדים את הכהן מארבעה מקורות שונים. נראה שיש לחלק את ארבעתם לשני חלקים:

- א. המקור הראשון והשני, עוסקים בכהן ולוי, ולאחר מכן בזקני ישראל (בפס' הראשון).
- ב. המקור השלישי והרביעי, עוסק אך ורק בכהן, ללא הלוי וישראל.

ע"כ החת"ס איננו מקבל את תירוצו של המהר"ם שי"ף, משום שהחלק השני איננו עוסק בסדר אל מול הלוי והישראל. ומתרץ שחכמים הסתפקו האם אמרינן מעלין בקודש ולא מורידין, והכהן יעלה אחרון, או אומרים ראשון בקדושה ויעלה ראשון.

הגמרא בהמשך מקשה, שאין זה תקנת חכמים אלא מהתורה ממש (בירושלמי שיטת רשב"י). ע"כ אומר רב יוסף שבאמת זהו דין תורה וטעמו מפני דרכי שלום. אמנם לשיטת אב"י החידוש של חכמים שאין הכהן יכול לחלוק כבוד לאדם אחר. ננסה בענ"ד לבאר מהו שורש ויסוד המחלוקת בגמרא ובמפרשים.

הפרי מגדים מביא ארבע נ"מ בין שתי הקבוצות שחילקנו לעיל (משבצות זהב סי' קלה):

יש לי העני בכאן הרהורי דברים, אמרתי אדבר כמעט רגע אשיחה וירוח לי. הנה בגיטין נ"ט ב' יליף ר' חייא בר אבא מקדשתו (ויקרא כ"א ח'), וכן הוא בפוסקים.. דנקיט [הגמרא] רישיה [דקרא], ומקדוש נפקא. ורב מתנה יליף ויתנה לכהנים בני לוי ואל כל זקני ישראל (דברים ל"א ט'), ור' יצחק כו'. והנה הנפקא מינה בין הנך לימודים י"ל בד' אנפי:

- א. [מקרא] דכהנים בני לוי רק לקריאת התורה, הא לשאר דברים לא, וקדשתו לכל דבר שבקדושה.
- ב. ד' מקרא ויתנה י"ל כהן קודם ללוי ולוי לישראל, דהכי כתיב קרא, ומיהו בירושלמי [גיטין פ"ה הלכה ט] עלה דהך יליף ר' שמעון בר יוחאי מכהנים בני לוי ואח"כ זקני ישראל, ולא יליף מיתורא דבני לוי, א"כ אין עדיפות לוי לישראל, ועיין מפרש שם בתוספות (דפוס ברלין שירי קרבן ד"ה מיומ"י).
- ג. השלישי, י"ל כהן בעל מום מקרא דכהנים בני לוי הנך נמי כן הוא, כמו אמור אל הכהנים [ויקרא כא, א] אפילו בעלי מומין במשמע [רש"י שם], מה שאין כן לחם אלקיך הוא מקריב י"ל דבעל מום ליתא לעשה, ויש לפרש מקריב אכילה נמי בכלל.
- ד. הרביעי הוא, **אם נאמר הכהנים בני לוי ואח"כ אל "זקני" ישראל, שמעינן דכהן קודם אפילו עם הארץ לזקן תלמיד חכם** מסנהדרין, דסתמא כתיב, מה שאין כן וקדשתו כי קדוש הוא י"ל **קדושת התורה יותר חמירה מקדושת הכהן**, ודווקא בשוין מצות עשה הוא, עיין מפרש [שירי קרבן] שם.

נראה **שיסוד המחלוקת היא האם הקדמת הכהן היא מעצם השייכות לעולם הכהונה, או מעצם קדושת הכהונה. כלומר מה הדגש? הבחירה האלוהית בכהן, או קדושת הכהן מתוקף תפקידו.** ע"כ בחלק הראשון של המקורות הדגש הוא על הבחירה האלוהית בכהנים, אך בקבוצה השנייה של המקורות הדגש הוא על הקדושה שבכהן. ע"כ עפ"י הפסוק הראשון כהן עמ"י קודם לת"ח, אך עפ"י הפסוק השני ת"ח מקודש יותר, וקודם לכהן. וכן כהן בעל מום מצד הבחירה האלוהית הוא כהן, אך מצד הקודש והמקדש הוא פסול ועי"ע בשאר הנ"מ.

כך גם עולה מהמח' בין רב יוסף לאב"י, לשיטת רב יוסף העיקר שיהיה דרכי שלום, אפילו שימחול הכהן ללוי או לישראל. אך לאב"י הדרכי שלום מתבטא דווקא שאין הכהן מוחל על כבודו, ועולה ראשון (לדב יוסף התורה מביאה מרחב הלכתי של "וכל נתיבותיה שלום").

ומבאר המשך חכמה שרצון שהכהן (או המקודש ביותר) יעלה דווקא ראשון הוא איננו לכבוד עצמי ח"ו אלא בשביל "מלך הכבוד". ההבנה שהכל ברא לכבודו, וע"כ כל אחד מוצא את מקומו ולא רוצה את המקום של חברו, נראה שכך מרבים שלום בעולם.